

УДК 614.8

ОХОРОНА ПРАЦІ І ЗДОРОВ'Я ПРАЦЮЮЧИХ

Шевлюга А.В.¹, Заболотній О.А.²

¹ студент факультету інженерії та енергетики ВП НУБіП України “Ніжинський агротехнічний інститут”, м. Ніжин, Україна;

² науковий керівник, завідувач кафедри життєдіяльності людини ВП НУБіП України “Ніжинський агротехнічний інститут”, м. Ніжин, Україна.

Анотація. У статті розглядаються питання охорони праці працівників на підприємствах.

Ключові слова: охорона праці, безпечні умови праці, закон України “Про охорону праці”

Постановка проблеми: Забезпечення безпечних і здорових умов праці на виробництві неможливе без знання і виконання працівниками всіх вимог НПАОП, що стосуються їхньої роботи, правил поведінки з машинами, механізмами, устаткуванням, використання засобів захисту, додержання правил внутрішнього трудового розпорядку підприємства, співробітництва з роботодавцем у справі охорони праці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій: На території України діють такі нормативні акти по охороні праці, як Конституція України, а також наступні закони: “Про охорону праці”, “Про пожежну безпеку”, “Про забезпечення санітарного й епідеміологічного благополуччя населення”, “Про охорону навколишнього середовища», «Про дорожній рух», “Про цивільну оборону України», «Про охорону здоров'я”, “Про надзвичайний стан”, “Про використання ядерної енергії й радіаційному захисту”, КЗОТ, “Тимчасові санітарні норми й правила для працівників обчислювальних центрів” (ВСН і ПРВЦ), “Інструкція із проектування будинків і приміщень для електронно-обчислювальних машин” (СН - 512 - 78) і інші.

Закон України “Про охорону праці” визначає положення про реалізацію конституційного права громадян на охорону їхнього життя й здоров'я в процесі праці, регулює при участі відповідних державних органів відносини між власником підприємства, установи або організації, або вповноваженим їм органом і працівником з питань

безпеки, гігієни праці й виробничого середовища й установлює єдиний порядок організації охорони праці в Україні [1].

Мета дослідження: показати основні нормативні документи України, які стосуються і регулюють охорону праці працюючих.

Виклад основного матеріалу. Обов'язком працівника насамперед є старанне ставлення до усіх видів навчання (інструктажу), які проводить роботодавець по вивченню вимог нормативних актів з охорони праці, правил поведінки з машинами, механізмами, устаткуванням та іншими засобами виробництва. Кожен працівник повинен знати, що Закон "Про охорону праці" забороняє допуск до роботи осіб, які не пройшли навчання, інструктаж та перевірку знань з питань охорони праці. Якщо роботодавець не дотримується строків проведення чергового навчання (інструктажу), то працівник має право про це нагадати відповідному керівникові, а на прохання працівника проводиться додатковий інструктаж з питань охорони праці. Після навчання (інструктажу) працівник повинен отримати інструкцію з охорони праці за його професією.

Запорукою попередження більшості аварій і нещасних випадків на виробництві є неухильне дотримання працівниками вимог безпеки праці. Порушення технологічного процесу, правил дорожнього руху, незастосування засобів індивідуального чи колективного захисту або недотримання інших вимог безпеки праці рано чи пізно приведе до тяжких наслідків.

- У статті 34 Закону "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві..." вказано, що якщо нещасний випадок трапився внаслідок порушення потерпілим нормативних актів про охорону праці, розмір одноразової допомоги може зменшуватися до 50 відсотків.

- До Кодексу України про адміністративні правопорушення внесені доповнення про накладення штрафу на працівників за порушення вимог НПАОП або невиконання законних вимог службових осіб органів нагляду щодо усунення порушень законодавства про охорону праці.

- Під час роботи працівники повинні користуватися відповідними ЗІЗ. Роботодавець зобов'язаний не допускати до роботи працівників, які відмовляються користуватися необхідними засобами індивідуального чи колективного захисту.

Усі працюючі повинні бути ознайомлені з колективним договором. У колективному договорі, як правило, містяться

зобов'язання працівників ретельно вивчати вимоги НПАОП, виконувати встановлений порядок безпечного виконання робіт відповідно до конкретних обов'язків та професій, а також правила поведінки на території підприємства і робочих місцях; брати активну участь і проявляти ініціативу у здійсненні заходів щодо підвищення рівня охорони праці, вносити раціоналізаторські та інші пропозиції з цих питань тощо.

Невиконання працівником вимог НПАОП є порушенням трудової дисципліни, яке тягне за собою застосування до порушника дисциплінарних стягнень (догана, звільнення з роботи).

Згідно зі статтею 17 Закону “Про охорону праці” та статтею 169 КЗпП України працівники при прийнятті на роботу і протягом трудової діяльності на важких роботах, роботах із шкідливими чи небезпечними умовами праці або таких, де є потреба у професійному доборі, повинні проходити попередній і періодичний медичні огляди. Перелік професій, працівники яких підлягають медичному огляду затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 23.05.2001 р. № 559, а термін і порядок його проведення – наказом МОЗ від 31.03.1994 р. № 45 за погодженням з Держнаглядом охорони праці, Мінпраці, Міністерством соціального захисту України і Федерацією профспілок України.

Усі особи молодше вісімнадцяти років, незалежно від того, на яких роботах вони будуть працювати, приймаються на роботу лише після попереднього медичного огляду і в подальшому, до досягнення 21 року, щороку підлягають обов'язковому медичному оглядові.

Якщо працівник вважає, що погіршення стану його здоров'я пов'язане з умовами праці, то на його прохання або за ініціативою роботодавця може проводитися позачерговий медичний огляд.

Працівники, які ухиляються від проходження обов'язкового медичного огляду, можуть бути притягнуті до дисциплінарної відповідальності і відсторонені від роботи без збереження заробітної плати.

Співробітництво працівника з власником у справі охорони праці – це перш за все вжиття особисто працівником посильних заходів щодо усунення будь-якої загрозливої виробничої ситуації, яка може викликати нещасний випадок або аварію, вимога до відповідних служб підприємства щодо забезпечення працюючих засобами індивідуального і колективного захисту, проведення ремонту устаткування, повідомлення свого керівника або іншої посадової

особи про небезпеку для життя і здоров'я працівників, інших громадян, навколишнього середовища тощо.

Сумлінне та ініціативне співробітництво працівника з роботодавцем у справі організації безпечних і нешкідливих умов праці, бездоганне виконання вимог нормативних актів з питань охорони праці, обов'язків за трудовим та колективним договором може бути підставою для заохочення працівника, надання йому переваг та пільг, передбачених правилами внутрішнього трудового розпорядку, колективним договором, існуючою на підприємстві системою управління охороною праці.

Згідно з Законом України "Про охорону праці" служба охорони праці створюється роботодавцем для організації виконання правових, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних, соціально-економічних і лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на запобігання нещасним випадкам, професійним захворюванням і аваріям у процесі праці.

Служба охорони праці створюється на підприємствах з кількістю працюючих 50 і більше осіб.

На підприємстві з кількістю працюючих менше 50 осіб функції служби охорони праці можуть виконувати в порядку сумісництва (суміщення) особи, які мають відповідну підготовку.

На підприємстві з кількістю працюючих менше 20 осіб для виконання функцій служби охорони праці можуть залучатися сторонні спеціалісти на договірних засадах, які мають відповідну підготовку.

Основні завдання служби охорони праці:

- забезпечення фахової підтримки рішень роботодавця з питань охорони праці;
- забезпечення безпеки виробничих процесів, устаткування, будівель і споруд;
- забезпечення працівників засобами індивідуального та колективного захисту;
- професійної підготовки і підвищення кваліфікації працівників з питань охорони праці;
- вибору оптимальних режимів праці й відпочинку працівників;
- інформування та надання роз'яснень працівникам підприємства з питань охорони праці.

Функції служби охорони праці:

а) опрацювання ефективної цілісної системи управління охороною праці;

б) оперативно-методичне керівництво роботою з охорони праці;

в) участь у складанні комплексних заходів щодо поліпшення безпеки, гігієни праці та виробничого середовища;

г) проведення для працівників вступного інструктажу з охорони праці;

д) розгляд фактів наявності небезпечних виробничих ситуацій у разі відмови з цих причин працівників від виконання дорученої роботи;

е) організація забезпечення підрозділів правилами, стандартами, нормами, інструкціями з охорони праці; розробка планів роботи підприємства щодо створення безпечних і здорових умов праці тощо;

є) участь у розслідуванні нещасних випадків, профзахворювань, аварій;

ж) контроль за дотриманням чинного законодавства, міжгалузевих, галузевих стандартів, нормативних актів та інструкцій з охорони праці, виконання робіт з охорони праці у підрозділах; забезпечення працюючих засобами захисту тощо;

Права працівників служби охорони праці:

– представляти підприємство в державних і громадських установах при розгляді питань охорони праці;

– безперешкодно відвідувати виробничі об'єкти, зупиняти роботу виробництв у разі порушень, які створюють загрозу життю або здоров'ю працюючих;

– одержувати від посадових осіб необхідні відомості, документи і пояснення з питань охорони праці;

– перевіряти стан безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, видавати керівнику об'єкта, що перевіряється, обов'язковий для виконання припис;

– вимагати від посадових осіб відсторонення від роботи працівників, які не пройшли медичного огляду, навчання, інструктажу з охорони праці;

– надсилати керівникові підприємства подання про притягнення до відповідальності працівників, які порушують вимоги з охорони праці;

– порушувати клопотання про заохочення працівників, які беруть активну участь у підвищенні безпеки та покращенні умов праці.

Комісія з питань охорони праці підприємства

Комісія з питань охорони праці підприємства може створюватися відповідно до Закону України "Про охорону праці" на підприємствах, в організаціях, господарствах з кількістю працюючих 50 і більше осіб незалежно від форм власності та видів господарської діяльності.

Комісія є постійно діючим консультативно-дорадчим органом трудового колективу та власника або уповноваженого ним органу, створюється з метою залучення представників власника та трудового колективу) (безпосередніх виконавців робіт, представників профспілок) до співробітництва в галузі управління охороною праці на підприємстві, узгодженого вирішення питань, що виникають у цій сфері.

Рішення про доцільність створення Комісії, її кількісний та персональний склад, строк повноважень приймається трудовим колективом на загальних зборах (конференції) за поданням власника, органу самоврядування трудового колективу та профспілкового комітету (комітетів).

Комісія формується на засадах рівного представництва осіб від власника та від трудового колективу.

До складу Комісії від власника включаються спеціалісти з безпеки і гігієни праці, виробничої, юридичної та інших служб підприємства.

До складу Комісії від трудового колективу рекомендуються працівники основних професій, уповноважені трудових колективів з питань охорони праці, представники профспілки (профспілок).

Основними завданнями Комісії є:

- захист законних прав та інтересів працівників у сфері охорони праці;
- підготовка на основі аналізу стану безпеки та умов праці на виробництві рекомендацій власнику та працівникам щодо профілактики виробничого травматизму та професійних захворювань, практичної реалізації принципів державної політики у сфері охорони праці на підприємстві;
- узгодження шляхом двосторонніх консультацій позицій сторін у вирішенні практичних питань у сфері охорони праці з метою забезпечення поєднання інтересів держави, власника та трудового колективу, кожного працівника, запобігання конфліктам;

– вироблення пропозицій щодо включення до колективного договору окремих питань з охорони праці та використання коштів фонду охорони праці підприємства.

Комісія має право:

1) звертатися до власника або уповноваженого ним органу, органу самоврядування трудового колективу, профспілкового комітету (комітетів) з пропозиціями щодо регулювання відносин у сфері охорони праці;

2) створювати робочі групи серед членів Комісії для вироблення узгоджених рішень з конкретних питань охорони праці із залученням до їх складу на договірній основі за погодженням сторін відповідних фахівців, експертів, інспекторів державного нагляду за охороною праці;

3) одержувати від окремих працівників, служб підприємства, профспілкового комітету (комітетів) інформацію, необхідну для виконання своїх функцій і завдань;

4) здійснювати контроль за дотриманням вимог законодавства з питань охорони праці безпосередньо на робочих місцях;

5) знайомитися з будь-яким матеріалом з питань охорони праці, аналізувати стан умов і безпеки праці на підприємстві, виконання відповідних програм і колективних договорів;

б) вільного доступу на всі ділянки виробництва та обговорення з працюючими питань охорони праці [2].

Висновки: Конституція України закріпила право громадян на охорону їх життя і здоров'я в процесі трудової діяльності. Основним об'єктом правового захисту в ній є людина як найвища соціальна цінність, її права і свободи, гарантії їх реалізації.

Охорона здоров'я - один з пріоритетних напрямів державної діяльності та національної політики. Держава формує політику охорони здоров'я та забезпечує її реалізацію, використовуючи світовий досвід роботи з поліпшення умов і безпеки праці.

Гарантування безпечних умов праці, ліквідація професійних захворювань і виробничого травматизму, усунення шкідливих факторів є однією з головних турбот Української держави.

Список використаних джерел

1. Закон України “Про охорону праці”. Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>

2. Третьяков О.В, Зацарний В.В., Безсонний В.Л. Охорона праці. навчальний посібник / О.В. Третьяков, В.В. Зацарний, В.Л. Безсонний ; за ред. К.Н. Ткачука. – К. : Знання, 2010. – 166 с.

Occupational safety and health of workers

Shevlyuha A.V.¹

Supervisor ZABOLOTNA O.A.²

¹ student of the Faculty of Engineering and Energy OP NUBiP Ukraine "Nizhyn Agrotechnical Institute", с. Nizhyn, Ukraine;

² Chair of human OP NUBiP Ukraine "Nizhyn Agrotechnical Institute", с. Nizhyn, Ukraine;

Abstract. The article deals with the protection of employees in the workplace.

Keywords: labor protection, safety at work, the law of Ukraine "On Labor Protection"

Охрана труда и здоровья работающих

Шевлюга А.В.¹

Научный руководитель Заболотный О.А.²

¹ студент факультета инженерии и энергетики ОП НУБиП Украины "Нежинский агротехнический институт", г.. Нежин, Украина;

² заведующий кафедрой жизнедеятельности человека ОП НУБиП Украины "Нежинский агротехнический институт", г.. Нежин, Украина;

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы охраны труда работников на предприятиях.

Ключевые слова: охрана труда, безопасные условия труда, закон Украины "Об охране труда"

© Шевлюга А.В., Заболотній О.А.